

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

относно дисертационен труд на тема „Мениджмънт на учебно-познавателния процес при интегрирано обучение на деца и ученици със специални образователни потребности”

за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика (Специална педагогика – Педагогика на деца с интелектуална недостатъчност)

Докторант: Десислава Петева Пенчева – Петкова

Научен ръководител: доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева

1. Актуалност на проблема

Представената докторска дисертация безспорно е посветена на актуален проблем – мениджмънта на учебния процес при интегрирането на деца и ученици със специални образователни потребности в общообразователна среда. Днес все повече трябва да се обърща внимание на капацитета и силните страни, които притежават тези деца, да се търсят възможности за адаптиране на образователните институции и на педагогическите специалисти работещи в тях към промените и предизвикателствата в заобикалящия свят. Докторантката си поставя за цел разработване на модел чрез който да се постигне максимална обективност на условията за вписването на децата и учениците със специални образователни потребности в конвенционалния учебно-познавателен процес, така че това да не нарушава традиционното темпо на групата/класа или да променя насоката на работа на учителите. Тази идея е особено ценна в контекста на прилагането на иновативни решения при осъществяването на интегрираното образование.

2. Познаване на проблематиката от докторанта

В Глава I Теоретичен обзор Десислава Пенчева – Петкова проследява определящите тенденции в развитието на мениджмънта в образователната система. Представя ги в три аспекта: специфика на мениджмънта на социална организация; нормативни предпоставки, структуриращи мениджмънта на приобщаването (в международен, европейски и национален план) и мениджмънт на процеса на предоставяне на допълнителна подкрепа на деца и ученици със специални

образователни потребности в детската градина и училището.

Докторантката показва задълбочено познаване на ключовата проблематика. В началото на първия параграф (Мениджмънт на организация/процес) е изведен подходът, чрез който впоследствие е разработен моделът за организация и управление на процеса на приобщаващо образование на децата и учениците със специални образователни потребности в общообразователна среда.

Задълбочено е разгледано понятието *мениджмънт*, което е сравнително ново за образователната система в България. Осъществен е терминологичен преглед на *образованието като процес; институциите в системата на предучилищно и училищно образование; на приобщаващото образование.*

Внимание е отделено на видовете организации; организацията като система; училището като организация; стиловете на организационно поведение; стратегическото и оперативното управление; стратегическия мениджмънт като процес.

Дисертационният труд е разработен в преходен период на българската образователна система по отношение на децата и учениците със специални образователни потребности – на преминаване от интегрирано обучение към приобщаващо образование. Предложен е модел, чрез който да се акцентира на индивидуалния подход спрямо обучаемите като се използва система от допълнителни инструменти за организация и реализация на учебно-познавателния процес в учебните заведения. Анализът на научната литература и настоящата практика свидетелстват за редица нерешени въпроси, част от които са мотив за разработката на настоящата дисертация.

Използвани са 157 литературни източника на кирилица и 8 на латиница.

3. Характеристика на дисертационната разработка

В съдържателно и количествено отношение представеният дисертационен труд напълно отговаря на изискванията за докторска дисертация.

Структурата е класическа. Дисертацията съдържа Увод, Три глави, Изводи и препоръки, Приноси, Библиография на кирилица и на латиница и Приложения. Използван е стандартен формат на страниците, всичко 204 страници текст на дисертационната разработка, 12 страници библиография и 9 приложения, разположени на 56 страници, в които са представени международни, европейски и национални документи, два въпросника, модел за използване на чеклист и чеклист „Езиково-говорни и комуникативни умения” (съобразно ДОС).

4. Методика и организация на изследване

Описанието и етапите на изследователската програма са представени във втора глава на дисертационната разработка. Те логично следват от литературния анализ на първа глава. Интересът на докторантката към разглежданата проблематика е дългогодишен. Тя е изследвала готовността на педагогическите специалисти и общообразователната среда за приемане и обучение на деца със специални образователни потребности. Установените дефицити на процеса на приобщаване провокират настоящото изследване и очертават три линии – проучване и описание на потенциала на всяко дете; реорганизация на учебното съдържание съобразно този потенциал и систематизиране на информацията по отношение на постигнатото развитие.

Изведени са три хипотези – за прилагане на индивидуален подход спрямо децата със специални образователни потребности; за обезпечаване с адекватна педагогическа технология (чрез допълнителни инструменти) с помощта на която учителите да развиват различните способности на тези деца; и за мотивиране (чрез тази система от инструменти) на учителите да инвестират усилия в процеса на интеграция. Целите и задачите на изследването са обосновани и напълно кореспондират с поставените хипотези.

Докторантката е представила логически прецизно и в детайли структурата и методиката на изследователската програма. Намерен е точният акцент – създаване на допълнителен инструмент за учебно-познавателния процес в групата/класа с интегрирани деца/ученици със специални образователни потребности, чрез който да се трансформира на езика на учебно-познавателния процес цялата информация, която съпътства тези деца и да се даде набор от средства, с които общообразователният учител да започне активно да ги включва в работата на останалите ученици.

В изследването са включени общо 206 респонденти – разпределени в 8 групи за обучение по 4 теми отнасящи се до интегриране на деца и ученици със специални образователни потребности; образователно оgramотяване на деца и ученици със специални образователни потребности; грамотност; ефективност на процеса на обучение в мултикултурна среда.

Същинското изследване включва беседа с респондентите по проблемите на интегриране и попълване на Въпросник 1; попълване на Въпросник 2 (първа част) и представяне технологията на мениджмънта на процеса на интегриране; работа по единичен казус и казус с инструментите предложен от респондентите и попълване на

Въпросник 2 (втора част).

В трета глава – Анализ на събраните данни, Десислава Пенчева – Петкова представя данните от своето изследване в количествени стойности и в кръстосан анализ. Последователността на представяне на данните е съобразена с изведените хипотези, като след анализа на получените данни по всяка от хипотезите са направени съответни изводи.

Докторантката успява да получи достоверни доказателства за издигнатите хипотези. Анализът на резултатите от изследването е представен на количествено ниво, в таблици, графики и фигури, отразяващи статистически достоверните данни и е компетентно интерпретиран.

Изводите от анализа на хипотезите са логически обосновани.

5. Приноси на дисертационния труд

Приносите могат да се обобщят в две групи:

✓ Приноси с теоретичен характер – структурирани са модели за мениджмънт на процеса на обучение и на приобщаване на деца/ученици със специални образователни потребности.

✓ Приноси с приложен характер – разработена е технология за диагностика на индивидуалните учебно-познавателни способности на децата/учениците със специални образователни потребности интегрирани в общообразователна среда и е разработена програма за квалификацията на педагози за работа с модела. Това е сериозно достойнство на дисертационната разработка в светлината на Наредбата за приобщаващо образование и новите функции на приобщаващия учител.

6. Публикации по темата на дисертационния труд

В периода 2010 – 2017 г. Десислава Пенчева – Петкова има 5 публикации по темата на дисертационния труд – 2 самостоятелни статии и 3 в съавторство, поместени в сборници от конференции и докторантски семинари. В тях е представено мнение на педагози от детски градини относно интегрирането на деца със специални образователни потребности; диагностика, реорганизация и оценка на обучението на учениците със специални образователни потребности, както и мениджмънта на приобщаване.

7. Оценка на автореферата

Авторефератът представя точно съществените моменти и основните резултати от дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания за подобен род научни разработки. Оформен е прецизно, с ясно очертана насоченост към практиката. Направените изводи са важни за осъществяването на приобщаващото образование в България и за повишаване на професионалните компетентности на приобщаващите учители при работа с деца и ученици със специални образователни потребности.

Оценката ми за дисертационния труд, автореферата и научните публикации е положителна. Това ми дават основание с професионална убеденост да предложа на Уважаемото Научно жури даде положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на СУ „Св. Климент Охридски” в областта на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (*Специална педагогика – Педагогика на деца с интелектуална недостатъчност*) на Десислава Петева Пенчева – Петкова.

14.05.2017 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова